

قومیت و اقوام در فدراسیون روسیه

کتاب "قومیت و اقوام در فدراسیون روسیه" به قلم آقایان منوچهر مرادی و مجیدبوالوردی توسط دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه در بهار سال ۱۳۸۷ منتشر شده است.

این کتاب که شامل هفت فصل و یک نتیجه‌گیری می‌باشد، در واقع همانگونه که در پیشگفتار آن ذکر شده است، "دانشنامه اقوام روسیه" می‌باشد. هدف اصلی از نگارش کتاب، شناسایی ترکیب قومی و نژادی در بزرگترین کشور جهان است. موضوع قومیت‌ها در فدراسیون روسیه بیش از هر چیز بدان دلیل حائز اهمیت است که ساختار اداری و تقسیمات جغرافیایی این کشور مبتنی بر افتراق قومی آن تعیین شده است.

نگارندگان کتاب با اشاره به این نکته مهم که تنوع قومی و ساختار سیاسی مبتنی بر قومیت از جمله دلایل فروپاشی اتحاد شوروی بود، احتمال تکرار این تجربه در فدراسیون روسیه و لزوم شناخت این منبع تهدید را مهمترین انگیزه در نگارش این اثر ذکر کرده‌اند. سه فصل نخست کتاب، عمدتاً به شناخت تاریخی و جغرافیایی اقوام روسیه اختصاص یافته است. در فصل نخست، تحت عنوان "توسعه ارضی روسیه تزاری و مسئله اقوام و ملت‌ها" سیر تاریخی شکل‌گیری قومی امپراتوری تزاری و چالش‌های مرتبط با قومیت و اقوام در روسیه قبل از انقلاب بولشویکی به رشته تحریر در آمده است.

در فصل دوم، سیاست‌های دولت انقلابی حاصل از انقلاب کمونیستی اکتبر ۱۹۱۷ در قبال ملیت‌ها و اقوام به جای مانده از امپراتوری تزاری و همچنین نگاه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی به این موضوع مورد بحث قرار گرفته است.

در این فصل آمده است که مطابق تصمیمات متخذه در دومین کنگره شوراهای سراسری روسیه، دولت شوراهای حق طبیعی تعیین سرنوشت را برای تمام ملل ساکن روسیه

تضمین می‌کند. کنگره لغو کامل " سیاست اعمال ستم بر خلق‌ها را که امپریالیسم تعقیب می‌کرد " را اعلام داشت و " کمیسری خلق برای ملیت‌ها " تعیین نمود.

همچنین در اعلامیه حقوق خلق‌های روسیه، اصولی که بر اساس آن روابط ملیت‌ها فرمول‌بندی می‌شد عبارت بود از برابری و استقلال، حق آزاد تعیین سرنوشت تا حد انفصال و تشکیل یک دولت مستقل، الغاء تمامی امتیازات و عدم صلاحیت‌های ملی، رشد و توسعه آزادانه اقلیت‌های ملی و گروه‌های قومی ساکن روسیه.

البته علی‌رغم امتیازات فوق که بعضاً بر روی کاغذ ماند، آنچه که با جدیت در عصر اتحاد شوروی تعقیب گردید، اعمال سیاست روسی کردن مناطق و ملیت‌های غیر روس، روسی کردن زبان‌های قومی و ترویج زبان روسی در مدارس در سراسر خاک اتحاد شوروی بود.

در فصل سوم، " جغرافیای سیاسی و ساختار قومی فدراسیون روسیه " مورد توجه نگارندگان کتاب قرار گرفته است. به عبارتی، پس از تشریح وضعیت اقوام و ملیت‌ها در دوران روسیه تزاری و اتحاد شوروی و سیاست این دو حاکمیت در قبال موضوع قومیت‌ها، فصل سوم به تشریح موضوع در عصر مابعد شوروی در فدراسیون روسیه اختصاص یافته است.

پس از توضیح مختصری از جغرافیای سیاسی روسیه، تقسیم‌بندی مناطق فدراسیون روسیه تشریح گردیده و آمده است فدراسیون روسیه دارای ۸۹ عضو است که شامل ۲۲ جمهوری، ۷ سرزمین، ۴۸ استان، دو شهر فدرالی، یک استان خودمختار و ۹ ناحیه خودمختار است.

همچنین گفته شده است که پس از به قدرت رسیدن ولادیمیر پوتین، وی اصلاحات اداری وسیعی ایجاد و فدراسیون روسیه را به لحاظ اقتصادی به ۱۲ منطقه جغرافیایی تقسیم نمود.

در ادامه، طی فصول مختلف، اقوام ساکن در فدراسیون روسیه در هر فصل به ترتیب حروف الفبا معرفی شده‌اند.

در فصل چهارم، اقوام ساکن در منطقه اروپایی روسیه و در فصل پنجم، اقوام مسلمان روسیه شناسایی شده‌اند. در فصول ششم و هفتم نیز به ترتیب اقوام ساکن در

نواحی مرکزی و اقوام ساکن در خاور دور روسیه از سوی نگارندگان کتاب به خوانندگان معرفی شده‌اند.

کتاب " قومیت و اقوام فدراسیون روسیه " را بدون تردید باید اثری منحصر به فرد دانست که نگارش آن با بهره‌گیری از منابع مختلف و متنوع گامی بزرگ در جهت شناخت هرچه بیشتر از کشور بزرگ روسیه به شمار می‌رود. مطالعه این کتاب که از معدود منابع ارزشمند در شناخت دقیق از اقوام روسیه است را به تمامی کارشناسان و علاقمندان پیشنهاد می‌نماید.

مژگان کاظمی